

Lekce 10

Gramatická látka

Deklinace: Konsonantické kmeny plynné na -v a -ρ

Syntax: Infinitiv vztahový (zřetelový) a absolutní

Odkaz na gramatiku

§§ 163-167, §§ 170-172

§ 460 (3)

1. Švec vypráví o svém sousedu Simónovi:

Σίμωνί τινι¹ ἀνεψιδός² ἦν πλούσιος ἐς ὑπερβολήν³. οὗτος μὲν, ἕως ἔζη⁴, οὐδὲ ὀβολὸν⁵ ἐδώρησατο⁶ τῷ Σίμωνι. πῶς γάρ⁷, ὃς οὐδὲ αὐτὸς ἤπτετο τῶν χρημάτων; ἐπεὶ δὲ ἀπέθανεν πρῶην, ἐκεῖνα τὰ χρήματα κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Σίμωνός ἐστιν. καὶ νῦν ἐκεῖνος πορφυροὺς χιτῶνας καὶ χρυσοὺς ζωστήρας⁸ καὶ οἰκέτας⁹ καὶ χρυσὰ ἐκπώματα¹⁰ καὶ ἐλεφαντόποδας¹¹ τραπέζας ἔχει. ὥστ' οὐκέτι προσβλέπει ἡμᾶς. νεωστὶ¹² γοῦν ἐγὼ μὲν συγγενόμενος αὐτῷ «Χαῖρε», ἔφη, «ὦ Σίμων.» ὁ δὲ τοῖς οἰκέταις «Εἴπετε», ἔφη, «τῷ πτωχῷ τούτῳ μὴ κατασμικρύνειν¹³ τὸ ὄνομά μου. οὐ γὰρ Σίμων, ἀλλὰ Σιμωνίδης ὀνομάζομαι.» (Lucian. Gall. 14)

2. Thúkýdidés v úvodu svého díla o peloponnéské válce:

Κίνησις¹⁴ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἑλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινι¹⁵ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ ἐπὶ πλεῖστον¹⁶ ἀνθρώπων. (Thuc. 1, 1)

3. Σώφρων οὗτος, ὃς μετρίας ἐπιθυμίας ἔχει. (Plat. Def. 415 d)

4. Γινώσκει θῆρ θῆρα. (Arist. Rhet. 1371 b 16)

¹ τινὶ dat. sg. všech rodů neurč. zájm. τις

² ὁ ἀνεψιδός 'bratranec'

³ ἐς (εἰς) ὑπερβολήν 'neobyčejně, nadmíru'

⁴ ἔζη kontrakcí z ἔζηε (sloveso ζῶ představuje zvláštní typ s kmenem zakončeným na -η)

⁵ ὁ ὀβολός, -οῦ 'obolos' (nejmenší mince attického měnového systému)

⁶ δωροῦμαι, -εἶσθαι 'darovat'

⁷ πῶς γάρ; 'jak také? jak by také mohl?'

⁸ ὁ ζωστήρ, -ῆρος 'pás, opasek'

⁹ ὁ οἰκέτης, -οῦ 'domácí otrok' (dosl. 'člen domácnosti')

¹⁰ τὸ ἔκπωμα, -ατος 'rohár'

¹¹ ἐλεφαντόπους, -ποδος 'ten, který má nohy ze slonoviny'

¹² νεωστὶ 'nedávno, zrovna'

¹³ κατασμικρύνω 'zmenšovat, zkracovat'

¹⁴ ἡ κίνησις 'hnutí, dění, událost'

¹⁵ μέρει τινὶ dat. sg. spojení μέρος τι, tj.: 'pro jistou část'

¹⁶ ἐπὶ πλεῖστον ak. sg. n. superlativu zájm. adjektiva πολύς, πολλή, πολύ 'mnohý': 'pro většinu'

5. Sókratés k soudcům:

Τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μή. δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή¹⁷, ρήτορος δὲ τάληθη¹⁸ λέγειν. (Plat. Apol. 18 a)

6. Ἄνῆρ νήπιος¹⁹ ἤκουσε πρὸς²⁰ δαίμονος ὅπωςπερ²¹ παῖς πρὸς ἀνδρός. (Herakl. B 79, Diels. Vorsokr.)

7. Sókratés odpovídá na otázku, kdo je šťastný:

Τὸν μὲν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναι λέγω, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον. (Plat. Gorg. 470 e)

8. Platón ve své kritice demokracie uvádí mj.:

Ἄρ' οὐκ ἀνάγκη²² πατέρα μὲν ἐθίζεσθαι παιδὶ ὅμοιον γίγνεσθαι, υἱὸν δὲ πατρί; διδάσκαλός τε ἐν τῷ τοιούτῳ²³ φοιτητὰς²⁴ θωπεύει²⁵, φοιτηταί τε διδασκάλους οὐκ αἰσχύνονται. ἐν γυναιξίν δὲ πρὸς ἄνδρας καὶ ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας ὄση ἢ ἰσονομία²⁶ καὶ ἐλευθερία γίγνεται, ὀλίγου ἐπελαθόμεθ' εἰπεῖν. (Plat. Rep. 562 e - 563 b)

9. Αἰσώπειος μῦθος

Κόραξ²⁷ νοσῶν ἔφη τῇ μητρὶ· «Μῆτερ, εὐχου τῷ θεῷ καὶ μὴ θρήνηι²⁸.» ἢ δ' ἔφη· «Τίς σε, ὦ τέκνον, τῶν θεῶν ἐλεήσει; τίνος²⁹ γὰρ κρέας³⁰ σύ γε οὐκ ἔκλεψας;» (Aesop. Corp. 288; Halm 208; Ch 169)

10. Χεῖρ χεῖρα νίπτει³¹. (Men. Sent. 832; ed. Jäkel)

11. Οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τι ἔχοντες³² ζητοῦσιν, ὃ ἔχουσιν. (Plat. Rep. 432 d)

¹⁷ δικαστοῦ... αὕτη (tj. ἐστὶν) ἀρετή dosl. 'to je ctností soudce', tj. 'to je to, co se očekává od soudce'

¹⁸ τάληθη < τὰ ἀληθῆ ak. pl. n. adjektiva ἀληθῆς 'pravdivý'

¹⁹ νήπιος, -ία, -ιον 'dětinský, nedospělý, pošetilý'

²⁰ ἀκούω πρὸς (gen.) 'naslouchat (někomu)', zde v aor. gnómicém

²¹ ὅπωςπερ 'právě tak jako'

²² ἄρ' οὐκ ἀνάγκη (tj. ἐστὶν) dosl. 'není snad nutným důsledkem (té věci)...'

²³ ἐν τῷ τοιούτῳ dat. sg. n., dosl. 'při takovémto', tj. 'za takové situace'

²⁴ ὁ φοιτητής, -οῦ 'žák, student'

²⁵ θωπεύω (ak.) 'lichotit, nadbíhat (někomu), předcházet si (někoho)'

²⁶ ἢ ἰσονομία, -ίας 'rovnoprávnost'

²⁷ ὁ κόραξ, -κος 'havran, vrána'

²⁸ θρήνω, -εῖν 'naříkat'

²⁹ τίνος gen. sg. všech rodů táz. zájm. τίς

³⁰ τὸ κρέας 'maso (kus masa jako sousto k jídlu)'

³¹ νίπτω (v klas. době běžnější je tvar νίζω) 'umývat'

³² οἱ ἔχοντες ptc. prez. akt. slovesa ἔχω: 'ti, kdo mají'

Slovní zásoba

1.	πλούσιος, -ία, -ιον ἡ ὑπερβολή, -ῆς ζῶ, ζῆν, ζήσω, ἔζησα, —, —, — ὁ ὀβολός, -οῦ τὸ χρῆμα, -τος τὰ χρήματα, -των πρώην πορφυροῦς, -ᾶ, -οῦν ὁ χιτῶν, -ῶνος χρυσοῦς, -ῆ, -οῦν ἡ τράπεζα, -ης γοῦν συγγίγνομαι, -γενήσομαι, συνεγενόμην, συγγέγονα, —, — (dat.) ἔφην ὁ πτωχός, -οῦ τὸ ὄνομα, -ατος	bohatý nadmíra, extrém, přemíra žít obolos (nejmenší mince attického měnového systému) věc, předmět bohatství nedávno purpurový, nachově rudý chitón (spodní oděv bez rukávů) zlatý stůl tedy, právě setkat se s říkal jsem chudák, ubožák, žebrák jméno abych tak řekl rozumný přání, touha divoké zvíře, šelma rozum, mysl, duch mířit, obracet k obrátit pozornost na nebo řečník muž, člověk božstvo, boží vůle žena šťastný nešťastný	dives excessus, exsuperantia vivere obolus res, negotium opes, divitiae nuper purpureus tunica aureus mensa, tabula igitur, certe quidem convenire, coire dicebam pauper, mendicus nomen ut dicam sapiens cupiditas bestia, fera mens, animus intendere, advertere animadvertere aut orator vir numen, daemon mulier felix infelix
2.	ὡς εἶπεῖν		
3.	σώφρων, -ων ἡ ἐπιθυμία, -ας		
4.	ὁ θῆρ, θηρὸς		
5.	ὁ νοῦς, νοῦ προσέχω, προσέξω, προσέσχον, —, —, — τὸν νοῦν προσέχειν (dat.) ἢ ὁ ρήτωρ, -ορος		
6.	ὁ ἀνὴρ, ἀνδρὸς ὁ δαίμων, -ονος		
7.	ἡ γυνή, γυναικός εὐδαίμων, -ων ἄθλιος, -ία, -ιον		

8.	ὁ πατήρ, -τρός	otec	pater
	ἐθίζω, -ιῶ, εἶθισα, εἶθικα, εἶθισμαι, εἶθισθη	zvykat	assuefacere
	ὁ διδάσκαλος, -ου	učitel	magister
	ὄσος, -η, -ον	jak velký, jak mnoho	quantus
	ἐπιλανθάνομαι, -λήσομαι, -ελαθόμην, -λέλησμαι, — (gen.)	zapomenout	oblivisci
	ὀλίγος, -η, -ον	málokterý, malý	paucus, parvus
	ὀλίγου	téměř	paene
9.	νοσῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, —, —, —	být nemocen	aegrotus esse
	ἡ μήτηρ, -τρός	matka	mater
	εὐχομαι, εὐξομαι, ηὐξάμην, ηὐγμαι, ηὐχθη	modlit se k, prosit	orare
	(dat.)		
	τὸ τέκνον, -ου	dítě	filius, filia
	ἐλεῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, —, -ημαι, -ήθη	slitovat se nad	misereri
	(ak.)		
	κλέπτω, -ψω, -ψα, κέκλοφα, κέκλεμμαι, ἐκλάπην	krást	furtum facere
10.	ἡ χεῖρ, -ός	ruka	manus
11.	ἐνίστε	někdy	aliquando
	ζητῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, -ηκα, -ημαι, -ήθη	hledat	quaerere

Cvičení

1. Vyhledejte v povinné slovní zásobě lekcí 1-10 slovesa a naučte se jejich futurální a aktivní aoristní kmen.

2. Přeložte tvary a slovní spojení:

• bud' zdrav, příteli • pokládá je za moudré • co se děje? • lidé jsou souzeni • posílali bychom • řekněte • kéž by byly smlouvy dodržovány • neprchali před nepřáteli • většina zlých věcí • umírali • zemřel • budete jíst • snědli medvěda • posílá je bůh • poslal si pro nás • co byste chtěli dělat? • přiblížili se už k moři • služba bohům • neodpovídali jim • skryli se na stromě • je zřejmé, že nechcete následovat svého otce • chystáme se k daleké plavbě • měl radost z peněz • je snad tohle tvoje matka? • myslím, že děláš chybu • žít příjemně a spravedlivě • bránil mu vstoupit do svatyně • zvolil si cestu ctnosti • když se to dozvěděl, odešel • jak se máš? • ten zákon není v pořádku • pronajal si koně • nejmoudřejší z nich • kraloval deset let • nenaříkejte nad životem • otče náš nebeský • pro ty, kteří ho respektují • nic nezaslechli • liší se jeden od druhého • nehodlali pracovat • upadli do hrozné bídy • co chce ten člověk na nás? • dokonalý vychovatel • byli obdivováni • nebyli by se stali předmětem obdivu • je třeba se učit

3. Přeložte do řečtiny:

1. Podle starých zákonů otrokům nepříslušelo hrát si a těšit se z krásných věcí, nýbrž pracovat, a kdyby nebyli pracovali, byli by trestáni vězením a smrtí.
2. Kdo nepotřebuje víc, než má, může být právem pokládán za šťastného.
3. Když mu zemřel otec, připadl všechn ten majetek jemu.
4. Je věcí řečníka přesvědčit soudce, věcí soudce je rozhodnout, zda má řečník pravdu nebo ne.
5. Nedbali na to, jestli jsou jejich děti šťastné.
6. Žádám tě, otče o to, abys spravedlivě soudil.
6. Málem bych zapomněl, co nám učitel řekl.
7. Když se žáci před svými učiteli stydí, nemohou se cvičit v tom, co je třeba, ale když se nebojí, nechtějí se v tom cvičit.